

28-11-2017

Til Lokaludvalg og Miljøpunkter

Oversigt over Teknik- og Miljøforvaltningens aktiviteter med relevans for Lokaludvalgenes lokale miljøarbejde i 2018

Sagsnr.
2017-0331628

Dokumentnr.
2017-0331628-1

Sagsbehandler
Claus Wilhelmsen

Formål

Her følger årets oversigt over Teknik- og Miljøforvaltningens (TMF) aktiviteter på miljøområdet i det kommende kalenderår. Aktiviteter som der er potentiale til samarbejde om, og som kan være relevante at kende til for Lokaludvalg og Miljøpunkter på tværs af alle bydelene.

Der foregår desuden en del samarbejder mellem TMF og de enkelte Lokaludvalg og Miljøpunkter, som ikke er nævnt i oversigten, fx aktiviteter i forbindelse med lokale områdefornyelser.

Målgruppe

Oversigten er primært henvendt både til dig, der er ansat i Lokaludvalgssekretariatet, med det lokale miljøarbejde som arbejdsområde. Desuden dig der arbejder i de fire Miljøpunkter, der lokalt har indgået driftsaftaler med Lokaludvalgene, og her står for at gennemføre det lokale miljøarbejde. Finder I det relevant at sende materialet videre til relevante fagudvalg under lokaludvalgene, står dette jer frit for.

Oversigten er tiltænkt arbejdsplanlægning for 2018. Der er desuden også informationer for udvalgte aktiviteter, der foregår den sidste måned af 2017.

Aktivitetsfortegnelse

Bæredygtige sammenhænge - Agenda 21-strategi for 2016 - 2019	3
Område- og Byfornyelse	3
Flere byttehjørner – mere genbrug	4
Innovative affaldssorteringsløsninger i byens rum.....	5
Etablering af nye nærgenbrugsstationer	6
Cykling	7
Grøn Mobilitet.....	9
Klimatilpasning herunder skybrudssikring.....	10
Samarbejde med private bolig- og grundejere om klimatilpasning og skybrudssikring.....	11
Skybrudsprojekter, Parker	11
Naturgenopretnings af Harrestrup Å – delstrækninger.....	12
Træpolitik og Bynatur – bidrag fra borgerne: Forslag til udpegning af Ikoniske træer (beskyttelse af særligt værdifulde træer)	13
Træpolitik og Bynatur – bidrag fra borgerne: Forslag til steder at plante 100.000 træer	14
Biodiversitet	15
Frivillighed i det fri	16
Green Teams i udsatte byområder	19
Visualisering på kort.....	20
Grønne Erhverv – Bæredygtig Bundlinje.....	21

Bæredygtige sammenhænge - Agenda 21-strategi for 2016 - 2019

Formål og baggrund:

Københavns Kommune ønsker at indgå i et fællesskab med borgere, virksomheder, organisationer m.m. i kommunen med henblik på at få københavnere til at tage aktiv del i og medansvar for udviklingen af den bæredygtige by. Modsat tidligere rummer den politisk vedtagne Agenda 21-strategi ikke definerede aktiviteter, men opdyrker i stedet formålet herunder gennem en række målsætninger på miljø- og klimaområdet, som de er formuleret i en række strategier og planer. Heri er der en række initiativer, hvor københavnernes deltagelse og bidrag er helt afgørende for at nå i mål.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalg og Miljøpunkter ligger især i understøttelsen af strategiens formål:

- At fremme københavnernes muligheder for at være aktivt deltagende, medansvarlige og medskabende i forhold til at nå Københavns Kommunes eksisterende målsætninger på miljø- og klimaområdet.
- At understøtte partnerskaber, hvor myndigheder, borgere, virksomheder og organisationer kan samarbejde om at skabe et bæredygtigt København.
- At sikre en indsats på tværs af kommunens planer for borgerinvolvering i arbejde med bæredygtighed.

Tidsplan:

- Løbende, til og med 2019

Kontakt Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier,

Kommunal Udvikling: Mail:

TMFKPBUCBSKommunalUdvikling@KKSKY.mailonmicrosoft.com

Område- og Byfornyelse

Formål og baggrund:

Bygningsfornyelsen og Københavns Gårdhaver bidrager til opfyldelse af Klimaplan og Klimatilpasningsplan gennem offentlig støtte til private bygherrer for at skabe tidssvarende boliger og grønne opholdsarealer i tilknytning til boligen. Inden for begge indsatser laves der demonstrationsprojekter, der kan bibringe ny viden og teste innovative løsninger.

Mål og aktiviteter:

Målet for den støttede bygningsfornyelsen er, ud over at 100 boliger årligt får eget toilet/bad, at ejendommene reducerer deres energiforbrug med min. 20 %. Derudover er der i alle projekter fokus på at klimatilpasse og skybrudssikre ejendommene og reducere antallet af støjplagede boliger. Det er muligt for andels- og ejerforeninger samt private udlejningsejendomme at søge om støtte en gang årligt - 1. februar. Ejendomme over hele byen kan søge, men der er særlige midler til de ejendomme, der ligger i en områdefornyelse – i 2018 er det Sundby, Sydhavnen og Nordvest.

Etablering af fælles gårdhaver finansieres 100 % af byfornyelsesmidler og sker i samarbejde med rådgivere og beboere. En ny fælles gårdhaver skaber et nyt grønt og rekreativt frirum for karréens beboere og rammen for nye sociale fællesskaber på tværs gårdens boligforeninger. Samtidig bidrager gårdene til klimatilpasning af byen ved at de grønne og blå løsninger håndterer regnvandet lokalt. Det er målsætningen at alt det regnvand, der falder i gården og på tagene mod gården, håndteres og afledes lokalt, dvs. i gården. Københavns Kommune betaler for etableringen af en fælles gårdhave. Det er muligt for ejere og beboere i andels- og ejerforeninger samt private udlejningsejendomme at søge om etablering af en fælles gårdhave.

Formål og mulige aktiviteter for Lokaludvalgenes indsats:

- Opfordre borgere til at søge støtte til enten bygningsfornyelse eller fælles gårdhave
- Indtænke TMF som mulig deltager ved events/møder
- Udlevering af foldere om Gårdhaver og Byfornyelse
- Henvise borgere til www.klimakvarter.dk for at få viden og inspiration til regnvandshåndtering og klimatilpasning i gårdhaver
- Henvise borgere til www.kk.dk/gaardhaver
- Henvise borgere til www.kk.dk/byfornyelse

Kontakt i Byens Fysik, Område- og byfornyelse:

Marie Juul Baumann, mail: b46k@tmf.kk.dk, tlf.23 29 58 41.

Flere byttehjørner – mere genbrug

Formål og baggrund:

Et byttehjørne i gården eller ejendommen betyder, at flere ting genbruges og dermed får en længere levetid. Dermed reduceres affaldsmængderne. Hjemmeside: <http://www.kk.dk/artikel/plads-til-affald-og-genbrug>

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

Lokaludvalgene har kontakt til nærmiljøet og kan vurdere om der er potentiale for at etablere byttehjørner i etageboliger. Lokaludvalgene kan udbrede kendskabet til byttehjørner og motivere til oprettelse af nye samt brug af de eksisterende. Det kan ske enten ved events i lokalområdet eller ved opstilling af informationsmateriale i Lokaludvalgets egne lokaler.

Mulig bistand fra TMF:

Der kan gives information og rekvireres pjecer.

Tidspunkt: Relevant hele året

Kontakt i Byens Anvendelse, Center for Miljøbeskyttelse, enhed for Jord & Affald: Lene Kastrop, mail: lekast@tmf.kk.dk, tlf. 33 66 58 56.

Innovative affaldssorteringsløsninger i byens rum

Formål og baggrund:

De københavnske bydele har forskellige udfordringer i forhold til beboernes affaldsløsninger. Nogle ejendomme har meget små gårde, andre slet ingen. I takt med at affald sorteres mere og mere, vil det i nogle tilfælde være nødvendigt at inddrage byens rum, når der skal etableres affaldsløsninger for beboerne. Affaldsløsningerne skal tilpasses byens rum og tænkes tidligt ind i lokalplansprocesserne.

TMF arbejder bl.a. på at afprøve tre innovative/flerfunktionelle affaldsløsninger for at løfte den lokale affaldshåndtering og for at forny byens rum på en attraktiv og anderledes måde. Herudover vil TMF etablere 10 affaldssorteringsløsninger i det offentlige rum i Indre By, hvor etageejendommenes pladsforhold er særligt udfordrende. I 2017 er der lavet forsøg med 3 affaldssorteringsløsninger i Indre By og der er etableret en flerfunktionel affaldsløsning for tre grundejerforeninger i Valby. Der skal laves to flerfunktionelle affaldsløsninger i 2018 og der vil i den forbindelse blive indbudt til samarbejde på kommunens udbudsportal: www.kk.dk/udbud.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- At hjælpe TMF med at udpege og afsætte arealer til forsøg med affaldssorteringsløsninger i det offentlige rum
- At hjælpe TMF med at udvikle og få etableret nogle løsninger, som passer ind i lokalområdet
- At formidle kontakt til borgerne i området og til lokale projekter, hvor affaldsløsninger kan tænkes ind som en integreret del af projektet

Tidsplan: Relevant hele året (projektet strækker sig over perioden 2015-2018).

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Ressourcer og Affald: Anne Christine Eskildsen, mail: aneski@tmf.kk.dk, tlf. 24 23 46 67 og Martin Tilsted, mail: A85T@tmf.kk.dk, tlf. 24 23 55 39. *Kontakt i Byens Drift, enheden for Affald og Genbrug:* Jens Borreaard, mail: A13U@tmf.kk.dk, tlf.: 51 78 40 95.

Se også:

- Ressource- og affaldsplanens initiativ nr. 16, 17 og 18 under indsatsen: Innovative affaldsløsninger skal tænkes ind i byens rum.

Etablering af nye nærgenbrugsstationer

Formål og baggrund:

Nærgenbrugsstationer skal fremme genanvendelsen og gøre det nemmere for borgere at komme af med deres storskrald, genanvendelige fraktioner og farlige affald. Samtidig fremmer nærgenbrugsstationerne direkte genbrug gennem integrerede byttefaciliteter.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- TMF vil gerne samarbejde med Lokaludvalgene om etablering af nærgenbrugsstationer i den kommende periode. Lokaludvalgene kan bl.a.
- Komme med forslag eller bemærkninger til placering og aktiviteter på nærgenbrugsstationen,
- Støtte op om, at der bliver etableret et mødelokale til brug for lokale organisationer mv. i forbindelse med nærgenbrugsstationen og evt. i en senere fase styre brugen af mødelokalet eller
- Markedsfører nærgenbrugsstationerne og aktivt benytte nærgenbrugsstationernes faciliteter.

Tidspunkt: Der forventes at skulle etableres tre nye nærgenbrugsstationer i perioden 2013-2020. Én i Nordhavn, en på Herman Bangs Plads og én ved den gamle Enghave Station.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Ressourcer og Affald: Kennet Petersen, mail: kepete@tmf.kk.dk, tlf. 24 23 07 61

Se også:

- Ressource- og Affaldsplanens initiativ 3: Tre nye nærgenbrugsstationer

Mere genbrug og flere byttefaciliteter

Formål og baggrund:

Formålet er at reducere affaldsmængderne og udnytte ressourcerne bedre ved at forlænge produkternes levetid gennem mere direkte genbrug. TMF ønsker at afprøve forskellige metoder til at få flyttet de mange genbrugseggede effekter ud af bl.a. storskrald og dagrenovation over i fx byttecentre på nærgenbrugsstationerne eller byttestationer i det offentlige rum (som de tre der er på Vesterbro).

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- At komme med input til hvordan genbrugelige effekter kan tages ud af affaldsstrømmene og hvordan effekterne efterfølgende kan transporteres til nærgenbrugsstationerne eller andre egnede steder med byttefaciliteter. Herunder tage stilling til hvilke fordele og ulemper der er ved metoderne.
- At foreslå ejendomme eller formidle kontakt til ejendomme, hvor 2-3 udvalgte indsamlingsmetoder kan testes i et halvt år (2018).

Mulig bistand fra TMF:

- Gennemførelse af tests med forskellige indsamlingsmetoder og forestå en evaluering af disse.

Tidsplan: Relevant hele året (initiativet strækker sig over perioden 2015 - 2018).

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Ressourcer og Affald: Anne Christine Eskildsen, mail: aneski@tmf.kk.dk, tlf. 24 23 46 67 og Kennet Petersen, mail: kepete@tmf.kk.dk, tlf. 24 23 07 61

Se også:

- Ressource- og Affaldsplanens initiativ nr. 1 under indsatsen: Mere skal bruges igen

Cykling

Formål og baggrund:

Københavns Kommune har et mål om at blive verdens bedste cykelby i 2025, og en forudsætning for dette er at udvikle lokale løsninger og gå i dialog med de mange københavnere, der cykler hver dag. Herunder er en liste over aktiviteter i 2018 som Lokaludvalg kan bygge videre på eller bidrage til.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- Hjælpe med til at udbrede kendskabet til Københavns gratis ruteplaner for cyklister, I bike CPH, der er blevet opdateret i 2016 (App store / Google Play / www.ibikecph.dk).
- Hjælpe med at distribuere folder med cykelregler på forskellige sprog til turister og kort over grønne cykeloplevelser Kontakt: mobilitet@tmf.kk.dk.
- 'Vi cykler til arbejde'-kampagnen i maj – fx uddeling af morgenbrød i samarbejde med Cyklistforbundet
- Mulighed for Lokaludvalg fortsætter "Sikker Cykelby-kampagnen". Konceptet er udviklet og evalueret og kan genbruges (kræver egenfinansiering). Kontakt: Marie Kåstrup på: mariek@tmf.kk.dk
- Forbedringer af cyklisternes forhold, herunder indmelding til TMFs tiltag cykeltip, hvor borgere kan give et tip til kommunen på cykeltip@tmf.kk.dk og med ønsker til større projekter til TMFs Cykelprogram. Indmeldinger vedr. driften af eksisterende ting (fx reparation af huller i cykelstier etc.) kan i dag ske til www.kk.dk/givetpraj.
- Sikre Skoleveje, primært mindre anlægsprojekter men også kampagneaktiviteter i samarbejde med skoler. Kontakt: Søren Troels Berg på fo5r@tmf.kk.dk
- Cykelredegørelse 2018 vil foreligge foråret 2018 og vil udstikke forvaltningens prioriteringer i budgetforhandlinger for Budget2018. Kontakt: Maria Helledi Streuli marstr@tmf.kk.dk
- Prioriteringsplan for cykelparkering vil foreligge foråret 2018 og vil udstikke forvaltningens prioriteringer. Kontakt: Maria Helledi Streuli marstr@tmf.kk.dk
- Cykelstiprioriteringsplan blev politisk vedtaget i foråret 2017 og udstikker forvaltningens prioriteringer. Kontakt: Maria Helledi Streuli marstr@tmf.kk.dk
- Udvikling af fysiske anlægsprojekter ifm. Supercykelstier. Kontakt: Ulrik Djupdræt ulrikd@tmf.kk.dk (Efter projektetablering ligger ansvaret i Byens Fysik)
- Såfremt der tildeles støtte fra den nationale cykelpulje til projekt om udbredelse af el- og ladcykler, vil projektet starte ultimo 2018 til ultimo 2020. Lokaludvalgene vil kunne få en rolle i projektet. Kontakt: Marie Kåstrup, mariek@tmf.kk.dk

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- Mobilitet stiller gerne op til møder eller andre arrangementer for at bidrage med viden eller oplæg om cykling i København.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Mobilitet: Programleder for cykelprogrammet Marie Kåstrup, mail: mariek@tmf.kk.dk, tlf.: 26 77 07 57.

Grøn Mobilitet

Formål og baggrund:

Handlingsplan for Grøn Mobilitet blev vedtaget i efteråret 2012. Planen indeholder 25 konkrete initiativer og i flere af disse lægges der op til samarbejder med Lokaludvalgene. Implementering af planens konkrete initiativer vil bl.a. afhænge af budgetforhandlinger og politiske bestillinger.

Der er netop blevet udarbejdet Roadmap 2017-2020 for KBH2025 Klimaplanen. Roadmappet sætter rammerne for indsatsen af den anden implementeringsperiode for Klimaplanen. Her udgør mobilitet et af indsatsområderne.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- Lokaludvalgene kan med deres lokalkendskab og nærhed til borgerne bidrage til at gøre Handlingsplan for Grøn Mobilitets initiativer vedr. fx delebiler, strøggader, fodgængerruter, fleksible gaderum, citylogistik, innovation og lokale samarbejder om mobilitetsplanlægning mere succesfulde.
- Dialog med Indre By Lokaludvalg om muligheder, når Metrocityringen åbner i 2019.
- TMF er ved at udarbejde en strategi for delebiler. Ved vedtagelsen af strategien vil en orientering til Lokaludvalgene være relevant samt at undersøge hvilke muligheder for udbredelse af delebiler, der er lokalt.
- Dialog med Lokaludvalgene om, hvad der lokalt kan gøres for at skabe CO₂-neutral transport, så vi kan nå målene i Klimaplanen. Fx i samspil med klimakvarterer eller områdefornyelser.
- København vil gennemføre et lokalt demonstrationsprojekt, hvor delebiler integreres i et lokalt gade- og byrum. Projektet kan også vise, hvad en gade kan bruges til, når der er mindre behov for parkering.

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- TMF's medarbejdere kan deltage i relevante aktiviteter, der planlægges af Lokaludvalgene vedr. grøn mobilitets initiativer

Kontakter i Byens Udvikling, Center for Bydækkene Strategier, Mobilitetsenheden:

Handlingsplan for Grøn Mobilitet, Klimaplanens Roadmap 2017-2020 samt delebiler: Annette Kayser, mail: annkay@tmf.kk.dk, tlf. 27 64 29 82

Lokalt demonstrationsprojekt for delebiler og byrum: Kasper Brenøe Isbrand, mail: zr1b@tmf.kk.dk, tlf. 29 39 15 55

Citylogistik og innovation: Tanjamaria Ballhorn, mail:
tanpro@tmf.kk.dk, tlf. 27 64 29 74

Strøggader, fodgængerruter og andre generelle henvendelser
vedrørende mobilitet skriv til: mobilitet@tmf.kk.dk

Klimatilpasning herunder skybrudssikring

Baggrund og formål:

I Københavns Klimatilpasningsplan er beskrevet en række initiativer, der skal sikre byen til fremtidens ændrede klima. Et af initiativerne vedrører oplysning til borgerne om, hvad de kan gøre for at sikre deres ejendomme mod oversvømmelse i forbindelse med skybrud og for i øvrigt at bidrage til klimatilpasning af byen bl.a. ved at reducere mængden af regnvand, der ledes til kloakker.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

Lokaludvalgene kan

- medvirke til at formidle information til borgerne ved afholdelse af borgermøder og udsendelse af information i øvrigt, samt indgå i klimatilpasningssamarbejder med HOFOR og kommunen.
- fremkomme med forslag til, hvordan lokalområderne kan klimatilpasses (Lokal Afledning af Regnvand, grønne tage, træer og grønne områder)
- kommenterer og fremkomme med forslag til lokale løsninger på baggrund af kommunale forslag til anlæg af klimatilpasningsprojekter

Københavns Kommune og HOFOR kan bistå med:

- Vejledning og information om den overordnede problemstilling
- Vejlede om typer af løsninger og vurdering af muligheder for at gennemføre lokale projekter
- Refusion ved etablering af faskiner

Tidspunkt: Løbende

Kontakter i Byens Fysik, Center for Klimatilpasning:

Jan Rasmussen, mail: jrasmu@tmf.kk.dk, tlf.: 61 14 20 74.

Kontakter i Byens Udvikling, Enheden for Klima og Byrum:

Grønne tage: Henriette Berggreen Nguessan, mail: henber@tmf.kk.dk, tlf.: 24 93 32 20.

Faskiner og lokal afledning af regnvand: Jan Burgdorf Nielsen, mail: janbni@tmf.kk.dk eller Palle Sørensen, mail: bc02@tmf.kk.dk, tlf.: 33 66 36 80.

Kontakt i HOFOR vedr. refusion af faskiner:
Jan Nielsen, HOFOR, mail: jnie@hofor.dk

Samarbejde med private bolig- og grundejere om klimatilpasning og skybrudssikring

Formål og baggrund:

Teknik- og Miljøforvaltningen og HOFOR har i 2015 påbegyndt arbejdet med at danne private partnerskaber for at samarbejde med private vejlaug, ejerforeninger mv. om klimatilpasning og skybrudssikring på private arealer, herunder at afsøge muligheder for finansiering af implementering af kommunens klimatilpasnings- og skybrudsplaner, med henblik på at få finansieret skybrudsprojekter på privat område.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

Lokaludvalgene kan medvirke til at udbrede kendskabet til kommunens visioner og planer på klimatilpasningsområdet samt de tilgængelige finansieringsordninger og komme med forslag til projekter i lokalområdet.

Tidsplan: Aktiviteterne foregår løbende.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Klima og Byrum: Projektleder Per Andreasen: mail: AY9W@tmf.kk.dk, tlf.: 20 59 20 13.

Kontakt i HOFOR:

Sara Kirstine Bastholm, saba@hofor.dk

Skybrudsprojekter, Parker

Baggrund og formål:

I Københavns Skybrudsplanen er beskrevet en række projekter, der skal sikre byen til fremtidens ændrede klima.

Løsningen er, i stedet for at sende vandet fra skybrud og hverdagsregnen i kloakkerne, at opbygge en helt ny alternativ infrastruktur til regnvandshåndtering. Den alternative infrastruktur kombinerer skybrudsløsninger på overfladen med skybrudsløsninger under jorden, der tilsammen forsinker og leder vandet bort til søer og havnen.

Samtidig med at disse projekter gennemføres er der mulighed for at mange byrum kan tilføjes ekstra kvaliteter. Flere af disse projekter er konkrete anlægsprojekter i byens parker og er i 2017 under projektering. Det drejer sig om:

Enghave Park (Vesterbro)
Remiseparken og stjerne (Amager vest)
Skt. Kjelds Plads, Bryggervangen, Landskronagade (Østerbro)
Ryparken, Emdrup Sø (Bispebjerg) (midlertidig park – ikke et skybrudsprojekt)
Scandiasgade del 1 (Vesterbro)

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

Lokaludvalgene kan:

- Medvirke til at formidle information til borgerne ved afholdelse af borgermøder etc.

Tidspunkt: Projekterne er alle i projekteringsfasen i 2017

Kontakt i Byens Fysik, Center for Klimatilpasning:

Jan Rasmussen, mail: jrasmu@tmf.kk.dk, tlf.: 61 14 20 74.

Naturgenopretnings af Harrestrup Å – delstrækninger

Baggrund og formål:

Med Naturgenopretningsprojektet for Harrestrup Å er visionen at omdanne åen fra en tidligere spildevandskanal til natur og et rekreativt parkstrøg med øget livskvalitet og værdi for byen. Den øverste prioritet er at opfylde vandplanerne og først og fremmest at skabe et godt vandmiljø i en god økologisk tilstand. Dette vil medvirke til at Harrestrup Å med tilhørende arealer kan få en større biologisk mangfoldighed end tilfældet er i dag. Dernæst kommer det rekreative behov at få åbnet op for den bedst mulige adgang til og varieret brug af de blå grønne områder.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

Lokaludvalgene kan

- medvirke til at formidle information til borgerne ved afholdelse af borgermøder og udsendelse af information i øvrigt
- Energi og Vand har samarbejde med skolerne i Brønshøj-Husum om brugen af klimatilpasningsområdet langs Harrestrup å. Dette samarbejde med at inddrage lokale skoler i arbejdet med klimatilpasning kunne udbygges i samarbejde med Lokaludvalg og Miljøpunkter.

Tidspunkt:

Projektet er under projektering i 2017

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Klima og Byrum: Palle Dannemand Sørensen, mail: BC02@tmf.kk.dk, tlf.: 33 66 36 80.

Kontakt i Børne- og Ungeforvaltningen vedr. brug af klimatilpasningsområdet langs Harrestrup Å: Flemming Sjølin Bauer: BY7Y@buf.kk.dk; tlf.: 24 85 44 63.

Træpolitik og Bynatur – bidrag fra borgerne: Forslag til udpegning af Ikoniske træer (beskyttelse af særligt værdifulde træer)

Københavns Kommune har vedtaget en Træpolitik og en målsætning om at få plantet 100.000 nye træer. Begge dele indeholder indsatser, som kræver hjælp og input fra byens borgere.

Aktivitet - Kortlægning af ikoniske træer

Formål og baggrund

Træpolitikken indeholder et princip om at de 'særligt værdifulde træer' skal udpeges og bevares. Ikoniske træer er en ny, kompletterende kategori, som skal beskytte de værdifulde træer i København som ikke er dækket af lovgivning (som fredninger og lokalplaner). De ikoniske træer er træer som kommunen ønsker at synliggøre som særligt værdifulde og give en særlig beskyttelse med en politisk beslutning.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- TMF' vil kortlægge ikoniske træer i byen og allerede nu vil vi give Lokaludvalget mulighed for at bidrage med egne eller borgernes forslag til ikoniske træer i jeres bydel.

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- TMF's medarbejdere kan deltage i relevante aktiviteter, der planlægges af Lokaludvalgene vedr. Træpolitikken og de særligt værdifulde træer
- TMF's definition, af hvad som kan være et ikonisk træ, vil hjælpe jer og borgerne med at vurdere mulige forslag.

Processen for udpegning af ikoniske træer

For at et foreslået træ kan ende med at blive udpeget som et af kommunens egne ikoniske træer kræver det dels, at træet står på et kommunalt areal, dels at den forvaltning, der ejer arealet hvor træet

står, indstiller over for det gældende politiske udvalg, at træet er ikonisk. Derefter skal det politiske udvalg godkende indstillingen. Der er ingen garanti for at et træ, som er forslået af en borger eller et Lokaludvalg, ender med at blive udpeget som et ikonisk træ.

For træer på private arealer vil en fremhævelse som ikonisk træ kræve en aftale med ejeren.

Tidsplan:

- Indmeldingerne sker inden udgangen af 2017.
- Forslagene vil bearbejdes i TMF.
- TMF vil udarbejde en fællesindstilling til fagudvalgene med forslag til ikoniske træer.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Kommunal udvikling: Eva Ekbrant, mail: evaekb@tmf.kk.dk, tlf. 20 55 16 40.

Træpolitik og Bynatur – bidrag fra borgerne: Forslag til steder at plante 100.000 træer

Formål og baggrund

Teknik- og Miljøudvalget besluttede i maj 2016, at der skal plantes 100.000 nye træer i Københavns Kommune i løbet af de næste ti år. Målsætningen gælder for hele byen – dvs. for kommunale arealer, private arealer, skolegårde, parker, gader mm. Som led i dette skal Teknik- og Miljøforvaltningen hvert tredje år udarbejde en prioriteringsplan, der identificerer hvor der kan plantes træer i den kommende periode. Prioriteringsplanerne skal danne grundlag for budgetforhandlinger, men også være en del af byens kortgrundlag, hvor man som borger eller medarbejder i Københavns Kommune kan se, hvor der er mulighed for at plante træer.

Mål og Lokaludvalgets indsats:

Teknik- og Miljøforvaltningen ønsker Lokaludvalgenes hjælp til at indsamle borgernes forslag til træplantning. Endvidere ønsker Teknik- og Miljøforvaltningen at høre Lokaludvalgenes forslag til hvor der kan plantes træer i bydelen. Forslagene betyder ikke nødvendigvis at der bliver plantet et træ, men vil medvirke til skabe et overblik over potentialerne set med lokale øjne.

Processen og tidsplanen:

Prioriteringsplanen for 2017-2019 fokuserer på de arealer forvaltningen kender i forvejen. Indmeldinger fra Lokaludvalg og Miljøpunkter vil, så vidt muligt, blive taget i betragtning og

indarbejdes direkte i den næste fase af prioriteringsplanen for perioden 2020-2022.

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- TMF's medarbejdere kan tilbyde Lokaludvalget assistance med teknikken for elektronisk indberetning af forslagene hvis det ønskes.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Klima og byrum:

Eva Ekbrant, mail: evaekb@tmf.kk.dk, tlf. 20 55 16 40.

Partnerskabstræer og klimasikring

Puljen til partnerskabstræer fra Budget 2017 til træer på private arealer er endnu ikke helt disponeret. På budget 2018 er der afsat flere midler til partnerskabstræer. Ansøg her: <https://www.kk.dk/partnerskabstrae>

Kontakt i Byens Drift, Partnerskaber: Projektleder Line Mortensen, mail: linemo@tmf.kk.dk, tlf.: 21 31 40 27

Biodiversitet

Formål og baggrund:

Med biodiversitetsstrategien ”Plads til naturen” ønsker kommunen at skabe og bevare en høj naturkvalitet, der giver borgere og brugere af København værdifulde oplevelser og fredelige åndehuller.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

Lokaludvalgene kan understøtte indsatsen for biodiversiteten og formidlingen af denne i København ved at skabe opmærksomhed herom og formidle de tiltag TMF laver. Disse inkluderer følgende:

- Fysiske tiltag for padder, krybdyr og flagermus (eks. at beskære træer frem for at fælde dem).
- Bekæmpelse af bjørneklo, japansk pileurt, gyldenris, mink og andre invasive arter
- Omlægning af plænegræs til langt græs
- Græsningsprojekter (får, kvæg m.m.)
- Formidling eller fysiske tiltag for kommunens prioriterede arter
- Frivillige borgeres bidrag til naturpleje (vandhulspleje, høslet med le mm.)
- Rensning af Nordkanalen (Utterslev Mose)
- Søoprensninger div. søer
- Omlægning af prydbede til bede med danske biotoper

Lokaludvalgene kan også opfordre til fjernelsen af invasive planter fra folks private haver (herunder kæmpebjørneklo, canadisk- og sildig gyldenris og japansk- og kæmpepileurt) samt tiltag som bevarelse af havens gamle træer, anvendelse af hjemmehørende arter, buske og planter med blomster og bær osv.

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

Naturmedarbejdere i TMF bidrager gerne med faglig sparring i forbindelse med planlægning af lokale naturarrangementer - eksempelvis om ”fuglefodring nej tak”, kommunens prioriterede arter, råd til haveejere om at skabe større naturindhold i haverne. Desuden koordinerer TMF kommunens frivillige naturplejere.

En pjece om bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo kan rekvireres hos forvaltningen.

Tidsplan: Aktiviteterne foregår løbende

Kontakt i TMF vedr. biodiversitet er Byens Anvendelse, Center for Miljøbeskyttelse, Vand og VVM:natur@tmf.kk.dk

Kontakt i TMF vedr. frivillig naturpleje er Byens Drift, Center for Driftsudvikling, Partnerskaber: Sarah Katz: c48q@tmf.kk.dk, tlf.: 40 28 61 74.

Kontakt i TMF vedr. Udviklingsplaner og naturplejetiltag er Byens Drift, Arealudvikling: Susanne Henriksen, shenri@tmf.kk.dk, tlf. 33 66 84 85 eller Tine Scholkmann, tinesc@tmf.kk.dk, tlf.24 67 55 96.

Kontakt i TMF vedr. vandområderne er i samme enhed: Kim Michelsen, CTOE@tmf.kk.dk, tlf.: 21 34 02 63.

Frivillighed i det fri

Formål og baggrund:

TMF ønsker at inddrage frivillige i arbejdet med udvikling og pasning af byens områder (byhaver, naturpleje, forskønnelse og affaldsindsamling). Inddragelsen skal øge københavnernes interesse for og ejerskab til områderne og medvirke til at kvaliteten øges til glæde for københavnernes og naturen. Pt er der 29 grønne samarbejdsprojekter der involverer Byens Drift og frivillige i hele byen og 8 projekter på vej. I 2016 var der i alt 38 frivillige renholdelsesprojekter og events og op imod 1800 mennesker hjalp med at holde København og deres kvarter rent.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- Være med til at fejre frivillige lokalt på frivillig fredag (sidste fredag i september) i 2017
- Arrangere netværksarrangementer i samarbejde med Byens Drift og vær med til at opretholde netværk af frivillige i de enkelte bydele samt på tværs af byen.
- Arrangere frivillige i affaldsindsamlingsdage i bydelen og book grejtrailereren gennem byensdrift@tmf.kk.dk.
- Skolen Tar' Skraldet – formidlingstiltag til skoler i samarbejde med Børne- og Ungeforvaltningen. Fortæl fx skoler om muligheden for at få gratis undervisning af Skolen Tar' Skraldet.
- Udbrede kendskabet til at lave byhaver, fortovshaver og københavnerbede. Find guides og foldere her: http://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/index.asp
- At tage initiativ til nye frivilligprojekter i byens rum.
- At indgå samarbejde med TMF omkring konkrete arrangementer og tiltag og tale for samarbejdet i lokalområdet
- At opmuntre til og understøtte etablering af frivilligprojekter (renholdelsesarrangementer, byhaver, naturpleje og forskønnelse)

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- Rådgivning omkring frivillighed i forvaltningens kontekst
- Udarbejdelse af samarbejdsaftaler/areallejekontrakter/dispensationer mm
- Koordinering med den lokale drift
- Hjælp til finansiering
- Lån af udstyrstrailer. Både til affaldsindsamling og grøn pleje.
- På www.kk.dk/frivillig findes en række gode råd om frivillig i det fri

Tidsplan:

Der afholdes løbende frivillighedsarrangementer og oprettes nye frivilligprojekter.

NYE FRIVILLIG-PROJEKTER TIL ORIENTERING

Udvikling

- Publicering af ny guide vedr. fortovshaver "Kunne du tænke dig at lave din egen fortovshave?": http://kk.sites.itera.dk/apps/kk_pub2/pdf/1507_cbJXsoh42a.pdf
- Udarbejdelse af nyt træbedskoncept "Københavnerbed". Pt er guide/folderen ikke færdig, men konceptet er at

understøtte københavnere, der gerne vil passe et træbed ala Blomstrende By.

- Udvikling af naturgrejstraileren, der kan lånes af alle, der vil lave naturprojekter på offentlige arealer i København. Send en mail til byensdrift@tmf.kk.dk. Traileren har allerede været brugt til arrangementer på Amager Fælled, Utterslev Mose og booket til Valbyparken.

Byhaver:

- Etablering af Prags Have på Prags Boulevard.

Naturpleje:

- Udvidelse af arealet for køerne på Amager Fælled: Samarbejdsprojekt mellem Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kogræsserlaug og Danmarks Naturfredningsforening www.kkgl.dk
- Samarbejdsaftale vedr. bekæmpelse af Mink i Utterslev Mose sammen med Københavns Jagtforening og Teknik- og Miljøforvaltningen
- Lergravens Vild med vilje projekt i samarbejde med Den Grønne Friskole på Amager

Forskønnelse:

- Plantning og pasning af træ i Bananna Park sammen med Astrid Noacks Atelier.
- Fire nye samarbejdsprojekter om pasning af træer og hække mellem boligforeninger og Teknik- og Miljøforvaltningen på Ydre Østerbro.
- Pasning af hundegård på Sundby Kirkegård i samarbejde med lokale hundeejere og TMF.

Affaldsindsamling:

- Ren Havn (affaldsindsamling i Københavns Havn) blev afholdt for tredje år i træk i samarbejde med Kayak Republic.
- Firmaer har indsamlet affald som led i teambuilding/CSR aktiviteter.
- Grupper af frivillige samler regelmæssigt affald ind i hele byen.
- Brochure om Ren Kærlighed til dit kvarter kan bestilles hos Sarah Katz

Projekter under opsejling:

- Kogræsserlaug i Højmosen, Utterslev Mose i samarbejde med frivillige og Bispebjerg Lokaludvalg

- Blomstrende By på Amager i samarbejde med Miljøpunkt Amager og Lokaludvalgene
- Ældrehave på Islands Brygge i samarbejde med lokale borgere.
- Byhave i samarbejde med Weshelter pt. areal på Amager.

Kontakt i Byens Drift, Center for Driftsudvikling, Partnerskaber:
Sarah Katz, mail: C48Q@tmf.kk.dk, tlf.: 40 28 61 74.

Kontakt i Børne- og Ungeforvaltningen vedr. Skolen tar´ skraldet:
Flemming Sjølin Bauer: BY7Y@buf.kk.dk; tlf.: 24 85 44 63.

Green Teams i udsatte byområder

Formål og baggrund

Green Teams løfter renholdelsen og den grønne pleje i udsatte byområder i et uformelt driftssamarbejde mellem medarbejdere fra almene boligforeninger og medarbejdere fra Teknik- og Miljøforvaltningen. Borgere og beboere involveres i indsatsen gennem frivilligarrangementer som renholdelsesblitz, renholdelsesvandring samt snappekurrencer for skolebørn.

Green Teams inddrager unge og ledige fra områderne i indsatsen, bl.a. i form af fritidsjob, løntilskuds- og seniorjob samt jobrotationsvikariater.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

- Bidrage med kendskab til og kontakter i lokalområdet
- Skabe lokal fokus og opbakning til indsatserne
- Stå for eller bidrage til frivilligarrangementer sammen med det lokale Green Team.

Tidsplan: Løbende

Kontakt i Byens Drift, Center for Driftsudvikling, Partnerskaber:
Inge Lilje Guldborg Pedersen, mail: CX37@tmf.kk.dk, tlf.: 40 49 42 66.

Visualisering på kort

Formål og baggrund:

TMF ønsker, at kommunens kortløsninger (KKkort (<http://kkkort/>) og den eksterne version Københavnerkortet (<http://kbhkort.kk.dk>) samt indlejrede kort) bliver udbredt både som planlægnings- og formidlingsredskab i København, og Lokaludvalgene er en central aktør i forhold til bydelsbaseret data.

Mulige mål og aktiviteter for Lokaludvalgene:

TMF vil gerne samarbejde med Lokaludvalgene om at producere og anvende indhold til KKkort.

Lokaludvalgene kan:

- Kvalificere KKkort ved at melde manglende kategorier og data samt fejl og mangler ind.
- Indsamle data vha kortløsninger.
- Anvende KBHkort og indlejrede kort til at præsentere miljømæssige problemstillinger lokalt på websider og på trykt materiale
- Anvende KKkort og KBHkort til at belyse miljømæssige problemstillinger ved oplæg og foredrag

Tidspunkt: Løbende

Kontakt Bydækkende Strategier, Bydata: bydata@tmf.kk.dk

Grønne Erhverv – Bæredygtig Bundlinje

Formål og baggrund:

Grønne Erhverv deltager i projektet Bæredygtig Bundlinje som støttes af EU's Regionalfond og Region Hovedstaden. Formålet er at udvikle nye grønne forretningsmodeller med fokus på energi – og ressourceeffektivitet hos 30 københavnske små - og mellemstore virksomheder. Grønne Erhverv faciliterer processen fra første møde med virksomheden og frem til den nye forretningsmodel er beskrevet. Øvrige partnere i projektet er Gate21, kommuner i Region Hovedstaden, Aalborg Universitet og DTU. Virksomhederne tilbydes undervejs konsulentbistand som supplement til partnernes bidrag. Hjemmeside for projektet: www.kk.dk/groenneerhverv

Formål og mulige aktiviteter for Lokaludvalgenes indsats:

At styrke kontakten til det lokale erhvervsliv og fremme virksomhedernes frivillige klima – og miljøarbejde. Udgangspunktet for samarbejdet med Lokaludvalgene er, at begge parter skal have udbytte af indsatsen.

Mulige aktiviteter for Lokaludvalgene:

- Bidrage til oplysning om og hvervning af virksomheder til Bæredygtig Bundlinje
- Bidrage til at synliggøre lokale virksomheders klimaindsats.
- Iværksætte konkrete projekter med deltagelse af lokale virksomheder.

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- Bistand ifm. konferencer for erhvervslivet i lokalområdet.
- Tilbud til lokale virksomheder om deltagelse i Bæredygtig Bundlinje

Tidsplan: Bæredygtig Bundlinje slutter oktober 2018.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Ressourcer og Affald: Peter Danielsen, pedani@tmf.kk.dk, tlf.: 27 25 34 08.

Energispring

Formål og mulige aktiviteter for Lokaludvalgenes indsats:

At opnå energibesparelser i den eksisterende bygningsmasse ved at igangsætte et partnerskab mellem store bygningsejere og administratorer.

Partnerskabet blev etableret i juni 2016, 22 partnere er pt. med i Energispring.

Mulige aktiviteter for Lokaludvalgene:

- Bidrage til hervedning af nye partnere til Energispring
- Bidrage til at synliggøre partnernes resultater.

Mulig bistand fra TMF til Lokaludvalgene:

- Information om resultater fra partnerskabet.

Tidsplan: Aktiviteterne foregår løbende.

Kontakt i Byens Udvikling, Center for Bydækkende Strategier, Klima og Byrum: Annette Egetoft, mail: aneget@tmf.kk.dk, tlf.: 27 11 28 59.